

de blat», Saisset (*Catal d R*, 149) Cosa que s'estén bastant pel gascò, on no és estrany a la Vall d'Aran, i s'hi troba en zones veïnes Sant Gaudens «*arrajà-s se chauffer au soleil, y être exposé, arrajade et arraço séchoir, étendoir, essuie, sécherie*» (Dupleich)

En estreta relació això amb el tipus substantiu, tant o més derivat directe de RADIUS (bastant a la manera de FRUCTUS/FRUCTA) que postverbal de RADIARE *raia* 'raigs' col·lectiu (en relació amb *volves de sol*, en les glosses cat. de Munic, c. 1400 i vers Ribag · RFGH XXIII, 25.1), que hem d'equiparar amb la forma de l'Alt Pallars: *la rāja del sol* 'el pic del sol', *se posave al dret de la raia*, a Tavascan, *enlluernar-se mirant la raia* (de fit a fit) que a Areu m'explicaven «lo que represente 'l sol» (1933-4), i segueix, amb consonantisme més central a l'Alt Urgellet. *lā rāžā* del sol 'el repetell' a Tuixén (1964) Per més que en aquelles comarques hi ha també coses menys allunyades de l'ús més estès («*la raia de St Martí* 'Iris' Farrera de P, 1933; «*la rāžā del sol* passa per la Roca de Migdia al punt de les 12», Tuixén), allò altre es troba més prop d'usos cast dial i antics. en *la raya del sol* 'a la llum del sol, sota els seus raigs' a l'Alt Aragó (Echo, Casac, BDC XXIV, 78), i amb evolució consonàntica cast *la raça del sol* 'raigs del sol que entren per una escletxa', Ne- bria (DECH IV, 799b17-20, 800b24-27).

Cal notar d'altra banda que el sentit de *rajar*, també bastant des de 'radiar', i també i més encara des de la noció del ll. *manare*, s'ha aplicat a diverses coses que davallen lliscant; certes peces de vestir. «un mocador de coloraynes, cubrint-li coll y pit, li queya sobre 'l gipó de vellut negre, de sota quals faldonets ne rajava la sobre-falda blava, trossada fins arran dels genolls --- dexant al descobert la faldilla ---», MrnVayreda (*Punyaalada*, t. IV, 94 (78)) I segurament amb caràcter postverbal hi ha l'ús que En Duarte sent a tothom (1981): *fer la raja* 'aprofitar la força de les onades de temporal, per deixar-se endur, tot nedant' (no ho recordo de StPolM on vaig fer-ho 25 estius, 1914-38)

S'atansa molt a aquest ús el que tinc sentit molt a StPolM. (ja anotat a mariners 1927). *raiar* intr. (pres *rāja*) 'moure's, rasclant pel fons, el ferro o àncora d'una embarcació fondejada', per més que sigui un poc més sorprenent per la *j* en lloc de *ž*, que sembla apuntar a una confluència amb *RADULARE (de RADULA 'ràcloir', 'ratllador del mató, del formatge etc') (i àdhuc RASICULARE > *rasclar*) Això ha de ser molt antic en el nostre llenguatge nàutic, car de *rayar* sembla venir *rayaire* que apareix repetidament en fragments del *Consolat de Mar*, que en part deuen ser del S XIV i els altres no gaire o gens posteriors a 1400.

Pardessus explica «*palanque attachée à terre*» i en part deu ser això, i més aviat (o en part) una 'àncora que es llança a la platja' (o prop del trencall de les ones) i que *raiant* arran de l'arena —movent-se poc o molt— manté la nau en relativa immobilitat certes exempcions depenen del fet «que la nau o leny no sia en loc que tenga proïs o *rayaire* de terra» (o sigui que ningú de la nau no hi pugui saltar), cap 20 (Pard, p. 256), condició repetida en un cap proper següent

El sufix *-aire* suposaria provenença mossàrab (de -ARIUS), amb l'avantatge llavors d'explicar-nos alhora la *-t*, i d'altra banda induint-nos a derivar més a rat de RADIUS que no del verb car per mirar ho com el cas recte del nom d'agent, -ATOR, ens destorben els fets de la raresa d'*-aire* -ATOR en català medieval (fora de la poesia) i de ser un nom de cosa i no persona Cert que en un altre passatge (de data potser un poc més tardana) sembla poder-se entendre com a persona «Còmit deu jurar --- de no tallar cap de nau, si doncs lo *rauyre* no li prenía lo timó, e si ell lo tallava, que l deu al pus tost que pusca recobrar»¹

DERIV *Ragell* (sembla dimin de *raig de roda*) *Rajada* de sol o de líquid² *Rajadis*; *rajadissa* *Rajaire* «empordanès» (*AlcM*) és molt de témer que no hi ha més que un malentès del *raiare* nàutic que acabem d'explicar *Rajament* *Rajant* *Rajolar* verb ross *Rajumer* civissenc *Rajador* lo *rajadó* és un camp o NL menor en els afores de Bel, 1961 (com que hi ha aigua pertot en aquest paratge dels Ports, deu haver hi una fonteta o cascavella)

CULTISMES *Radr* [*ràdio*, Belv, Lab 1840], pres de *radius* per comparació del radi geomètric amb el raig d'una roda *Radjar* [1868, SLitCosta], *radiable*, *radiació* [Lab 1840];³ *radiant* [1868, l c], *radiador* [1868, l c], *radiat* *Radiat* *Radiós* [1400, Ant Canals] *Rà dium* o *radi* metall que irradia D'on *radio-* com a element prefixat *radiòmetre*, *radiometria* [DOrt] *Radiografia* [DOrt]; *radiografar*; *radiogràfic* *La ràdio* és abreujament de *radiotelegrafia* i *radiotelegrafia* *Radioactiu*, *radioactivitat* *Radiodifusió* *Radiòfon*, *radiofonia*; *radiofònic* *Radiograma* creació paral·lela a *telegrama* *Radiologia*, *radiològic* *Radioscòpia*, *radioscòpic* *Radioteràpia*

Irradiar [1868, SLitCosta, ja 1487 «Lir net e pur, tota pura Maria, / Mare de Déu, repar de nostra vida, / feu qu' en lo cel, mirant, vos lou tot dia, / veent Jesús, en lo qual *irradia*, / com dins l'esp'ill, tota cosa finida», Arnau Dezcós (JMBover, *BrEscrBal* I, 582 9 4) Fontserè defineix «difondre raigs de llum o calor en totes direccions» (*CiFiNat*, p. 59, i lèxic), *irradiació* i *irradiador* [id], *irradiant*

Extraradi

¹ Ed Moliné, cap 301 (no ens aclareix les coses una variant *leyre*, que assenyalava en lloc de *raiare* en un còdex de Mallorca) ¿Seria, doncs, un home que aguantés la nau prop del trencall, fermada amb un cap de corda (com el proïs) i que aniria *raiant* com les àncores actuals? Llavors entendriem millor la funció de *-aire* derivat de *raiar*, a la manera del català modern Però així no podria ser un home «que li prengui el timó», jo entendria que *rayaire* aquí no és més que un cap de corda que «*raia*» al llarg de platja, i que se li agafa (pren) o enreda amb el timó, obligant el timoner a tallar lo perquè no es trabuqui la nau Llavors restem amb el mateix significat que en els altres passatges, i no hi ha home sinó sufix mossàrab Cas molt igual, de derivat mossàrab en *-aire*, en coses de mar i platja *terram* en *TONAIRE* 'fitora' i 'almadrava' (THUN-ARIU 'de